

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.015.02.2017
P/17/049

01695717

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/049 – Lokalne formy ochrony przyrody ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Janusz Zawirski – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/105/2017 z dnia 24 lipca 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Hajnówka, ul. Aleksiego Zina 1, 17-200 Hajnówka (dalej „Urząd”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Lucyna Smoktunowicz –Wójt Gminy ² (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna

W Gminie zapewniono organizacyjne warunki dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody⁴, poprzez wyznaczenie w regulaminie organizacyjnym Urzędu referatu zajmującego się tą tematyką i przypisanie tych zadań wyznaczonemu pracownikowi. Rzetelnie sporządzano sprawozdania statystyczne dotyczące lokalnych form ochrony przyrody i właściwie prowadzono ich rejestr. Przestrzegano także procedur przy znoszeniu pomników przyrody oraz prowadzono działalność edukacyjną i promocyjną w dziedzinie ochrony przyrody.

NIK negatywnie natomiast ocenia realizację przez Gminę zadań w celu utrzymania na swoim terenie dwóch form ochrony przyrody, tj. użytków ekologicznych i pomników przyrody. Nie planowano i nie przeprowadzono bowiem kontroli w zakresie oceny stanu zdrowotnego pomników przyrody i użytków ekologicznych. W rezultacie nie posiadano rzetelnych informacji w tym zakresie, umożliwiających właściwe planowanie zadań ochronnych i środków finansowych na ten cel.

Ponadto w gminnym programie ochrony środowiska i strategii rozwoju na lata 2015-2020 nie ujęto zadań odnoszących się do zakresu i sposobów ochrony pomników przyrody i użytków ekologicznych oraz zawarto niezgodne ze stanem faktycznym dane dotyczące liczby tych obiektów⁵.

Pozostałe stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- niedokonaniu aktualizacji Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy z 1999 r.(obowiązującym do 9 kwietnia 2017 r.) w części dotyczącej zawarcia w nim wymogów i zasad ochrony przyrody, w tym lokalnych form ochrony przyrody, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 i 9 oraz ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁶,
- niesporządzeniu okresowych raportów z wykonania zadań zawartych w gminnym programie ochrony środowiska oraz opracowań ekofizjograficznych na potrzeby Studium

¹ Pod pojęciem lokalne formy ochrony przyrody należy rozumieć pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

² Od 4 grudnia 2014 r.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

⁴ Na potrzeby kontroli przyjęto, że lokalne formy ochrony przyrody to: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 6-9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, ze zm.), zwanej dalej „uoop”.

⁵ Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2015 r. do 30 czerwca 2017 r.

⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 j.t.

- z 2017 roku, co było sprzeczne z przepisami odpowiednio art. 18 ust. 2 oraz art. 72 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 27 kwietnia – Prawo ochrony środowiska⁷,
- nieoznakowaniu użytków ekologicznych tabliczkami informującymi o formie ochrony przyrody i tablicami informującymi o zakazach wymaganych na tych obszarach oraz zawieszeniu na sześciu drzewach (z 25) poddanych oględzinom tabliczek informujących o formie ochrony przyrody w kolorze czerwonym, zamiast w kolorze zielonym, co naruszało przepisy art. 115 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁸ oraz § 2 ust. 3 i § 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzorów tablic⁹ i załącznika nr 3 do ww. rozporządzenia,
 - zaklasyfikowaniu dochodów z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska, o których mowa w art. 402 ust. 4 Poś, w dziale 756¹⁰ i rozdziale 75618¹¹ oraz wydatków na utrzymanie lokalnych form ochrony przyrody w dziale 925¹² i rozdziale 92503¹³ klasyfikacji budżetowej, zamiast – zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych¹⁴ – odpowiednio w dziale 900 (Gospodarka komunalna i ochrona środowiska) i rozdziale 90019 (Wpływy i wydatki związane z gromadzeniem środków z opłat i kar za korzystanie ze środowiska) oraz w dziale 900 (Gospodarka komunalna i ochrona środowiska) i rozdziale 90008 (Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawne, organizacyjne i finansowe warunki dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą¹⁵ obowiązywało sześć regulaminów organizacyjnych Urzędu, odpowiednio z dnia: 29 stycznia 2103 r., 20 kwietnia, 19 czerwca i 30 września 2015 r. oraz 1 września i 27 grudnia 2016 roku. Zgodnie z tymi regulaminami zadania Gminy w zakresie ochrony środowiska, w tym ochrony przyrody realizował Referat inwestycji, planowania przestrzennego i gospodarki gruntami („Referat”). Przy czym, w trzech pierwszych regulaminach w § 7 pkt 2 ppkt 13 ograniczono się do zapisu wykonywania przez Referat zadań dotyczących ogólnie ochrony środowiska, bez odniesienia się do ochrony przyrody. W pozostałych trzech regulaminach¹⁶ zapisano, że do obowiązków Referatu należy m.in. „wykonywanie zadań gminy z zakresu ochrony środowiska, ochrony przyrody, w tym zadrzewień”. Zgodnie z zakresem czynności zadania odnoszące się do ochrony lokalnych form ochrony przyrody realizował inspektor ww. komórki organizacyjnej Urzędu. (dowód: akta kontroli str. 5-34)

Kierownik Referatu organizacyjnego wyjaśniła, że „*niewyszczególnienie w trzech regulaminach organizacyjnych Urzędu z dnia 29 stycznia 2103 r. oraz 20 kwietnia i 19 czerwca 2015 r. realizacji zadań z zakresu ochrony przyrody, wynikało z naszego przekonania, iż zadania te są elementem szerszego zagadnienia jakim jest ochrona środowiska*”. (dowód: akta kontroli str. 35)

1.2. Urząd nie posiada planów rzeczowo-finansowych uwzględniających działania na rzecz lokalnych form ochrony przyrody. Nie uwzględniono także takich działań w Gminnym Programie Ochrony Środowiska z 2004 roku¹⁷ (dotychczas nieaktualizowanym) oraz

⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 519, ze zm. Ustawa zwana dalej „POŚ”.

⁸ Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o ochronie przyrody”.

⁹ Dz. U. Nr 268, poz. 1665. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie wzorów tablic”.

¹⁰ Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem.

¹¹ Wpływy z innych opłat stanowiących dochody jednostek samorządu terytorialnego na podstawie ustaw.

¹² Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody.

¹³ Rezerваты i pomniki przyrody.

¹⁴ Dz. U. Nr 38, poz. 207, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie klasyfikacji budżetowej”.

¹⁵ Tj. od 1 stycznia 2015 r. do 30 czerwca 2017 r.

¹⁶ Z dnia odpowiednio 30 września 2015 r. oraz 1 września i 27 grudnia 2016 r.

¹⁷ Przyjętego uchwałą Rady Gminy Hajnówka z dnia 28 grudnia 2014 roku w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska Gminy Hajnówka.

w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Hajnówka (Studium) uchwalonym przez Radę Gminy 15 grudnia 1999 r. i obowiązującym do 9 kwietnia 2017 roku. Ograniczono się jedynie do wyszczególnienia w tych dokumentach chronionych 60 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 519,26 ha i 361 pomników przyrody (drzewa i grupy drzew), bez określenia zasad ochrony tych form. Zasady ochrony faktycznie istniejących lokalnych form przyrody, tj. 520 pomników przyrody¹⁸ i 62 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 524,90 ha ustalono dopiero w nowym Studium, przyjętym uchwałą Rady Gminy z 10 kwietnia 2017 r. – opisanym w pkt. 1.8 niniejszego wystąpienia pokontrolnego. Wszystkie ww. formy znajdują się na gruntach Skarbu Państwa, będących w nadzorze Lasów Państwowych, stosownie do art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r o lasach¹⁹. (dowód: akta kontroli str. 36-66)

Kierownik Referatu p. Aleksander Kulik, sprawujący m. in. nadzór na realizacją zadań z zakresu ochrony przyrody, wyjaśnił, że:

- „nieopracowanie planów rzeczowo-finansowych uwzględniających działania dotyczące lokalnych form ochrony przyrody wynikało z braku takiej potrzeby, gdyż realizowane formy ochrony są jednoznaczne i praktycznie nie wymagają dużych nakładów finansowych,
- nieujęcie w gminnym programie ochrony środowiska i w Studium z 1999 roku konkretnych zadań odnoszących się do lokalnych form ochrony przyrody wynikało z przeoczenia tego faktu przy zatwierdzaniu tych dokumentów”.

(dowód: akta kontroli str. 67-68 i 238-239)

W latach 2015-2017 (I połowa) do Urzędu nie wpłynęła żadne pismo lub skarga dotycząca ochrony pomników przyrody i użytków ekologicznych. (dowód: akta kontroli str. 69-73)

1.3. W Urzędzie nie opracowano standardów działań zachowania lokalnych form ochrony przyrody, określających m. in. procedury wizytacji tych form, ich zakresu i częstotliwości oraz zasad postępowania w przypadku stwierdzenia pogorszenia stanu obiektu.

Kierownik Referatu wyjaśnił, że „dotychczas nie opracowaliśmy ww. standardów, ponieważ przeoczyliśmy taką możliwość”. (dowód: akta kontroli str. 67-68)

1.4. W latach 2015-2016 w budżecie gminy zaplanowano, w dziale 925²⁰ i rozdziale 92503²¹, środki finansowe na działania dotyczące lokalnych form ochrony przyrody w wysokości po 3.000 zł, z czego tylko w 2015 roku wydatkowano,²² 1.230 zł na przeprowadzenie²³ zabiegów pielęgnacyjno-konserwatorskich dwóch dębów, znajdujących się przy miejscu przeznaczonym do rozpalania ognisk, polegających na usunięciu suchych i zmurszałych konarów. Na 2017 rok nie planowano żadnych wydatków w tym zakresie. Innych zadań na rzecz lokalnych form ochrony przyrody nie wykonywano i nie zlecano innym podmiotom. (dowód: akta kontroli str. 179-186)

Kierownik Referatu wyjaśnił, że „niepełne wykorzystanie zaplanowanych wydatków na ww. ochronę w 2015 roku i brak wydatków na ten cel w 2016 roku wynikało z braku zapotrzebowań w tym zakresie. Stąd też, w 2017 roku już nie planowaliśmy środków na lokalne formy ochrony przyrody i nie zlecaliśmy w latach 2015-2017 (I półrocze) tych zadań innym podmiotom. W przypadku pojawienia się takich potrzeb plan finansowy gminy zostanie w tej części zmieniony”. (dowód: akta kontroli str. 67-68)

1.5. Zgodnie z danymi zawartymi w sprawozdaniach SG-01 oraz prowadzonym gminnym rejestrze form ochrony przyrody na terenie Gminy w 2015 roku znajdowało się 525 pomników przyrody położonych wyłącznie w Puszczy Białowieskiej, w tym 523 pojedyncze drzewa, jedna grupa drzew i jeden głaz oraz 62 użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 524,90 ha usytuowanych na terenach ekosystemów bagiennych tej puszczy.

¹⁸ Tj. 518 pojedynczych drzew, jedna grupa drzew i jeden głaz narzutowy.

¹⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 788.

²⁰ Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody.

²¹ Rezerwaty i pomniki przyrody.

²² Z rozdziału 92503 (Rezerwaty i pomniki przyrody).

²³ Na wniosek Nadleśnictwa Hajnówka z 12 maja 2015 r.

W 2016 roku zmniejszyła się do 518 liczba pojedynczych drzew, co wykazano w sprawozdaniu SG-01 za ten rok. Pozostałe dane ujęte ww. sprawozdaniu i rejestrze według stanu na 30 czerwca 2017 r. pozostały bez zmian. Zmniejszenie o pięć liczby pomników przyrody (świerków pospolitych) nastąpiło w drodze uchwał Rady Gminy z 30 sierpnia i 14 października 2016 r., na podstawie dwóch pisemnych wniosków nadleśniczego Nadleśnictwa Hajnówka kolejno z 17 czerwca i 1 sierpnia 2017 roku. W uzasadnieniu podano, iż drzewa te były martwe i zagrażały bezpieczeństwu ludzi, ponieważ znajdowały się w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych. Przed podjęciem uchwał, ich projekty zostały przedłożone Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku (RDOŚ), zgodnie z przepisami art. 44 ust. 3a ustawy o ochronie przyrody. RDOŚ – stosownie do zapisów art. 43 ust. 3b powołanej ustawy – odstąpił od zajęcia stanowiska w sprawie tych projektów. Zniesione drzewa zostały ścięte i pozostawione na gruncie, znajdującym się na terenie dwóch rezerwatów przyrody²⁴.

(dowód: akta kontroli str. 77-86 i 4268, 218-237)

Według rejestru pomników przyrody i użytków ekologicznych, prowadzonych przez RDOŚ²⁵, na terenie gminy istnieje 527 pomników przyrody i 38 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 191,24 ha. Dane te są niezgodne ze stanem faktycznym, bowiem z rejestru nie wykreślono siedem pomników przyrody zniesionych uchwałami Rady Gminy w latach 2012-2016 oraz pominięto 24 istniejące użytki ekologiczne o powierzchni 333,66 ha.

(dowód: akta kontroli str. 60-64)

Wszystkie 62 istniejące użytki ekologiczne, zostały utworzone rozporządzeniem Wojewody Białostockiego Nr 6/97 z dnia 7 sierpnia 1997 roku w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i objęcia ich ochroną²⁶, zgodnie z którym nadzór nad tymi formami sprawował Wojewódzki Konserwator Przyrody w Białymstoku („WKP”). Spośród 520 pomników przyrody:

- sześć zostało utworzonych zarządzeniem lub uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku w latach 1954 – 1962,
- 264 i 77 powołano odpowiednio rozporządzeniem Wojewody Białostockiego Nr 4/93 z dnia 19 sierpnia 1993 r. i Nr 11/96 z dnia 29 listopada 1996 r., w sprawie uznania niektórych tworów przyrody za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną²⁷,
- 125 utworzono rozporządzeniem Woj. Podlaskiego Nr 35/99 z 7 października 1999 r. ww. sprawie²⁸,
- 46 zostało utworzonych rozporządzeniem Wojewody Podlaskiego 10/08 z dnia 22 września 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody²⁹.

W rozporządzeniu Wojewody z 7 października 1997 i 22 września 2008 r. zapisano, że nadzór nad utworzonymi pomnikami przyrody (łącznie 171 z 520) sprawuje WKP. W pozostałych rozporządzeniach nie wskazano takiego organu. Dotychczas Urząd nie podjął żadnej formy współpracy z WKP w zakresie lokalnych form ochrony przyrody. Zgodnie z gminnym rejestrem form przyrody nadzór nad wszystkimi lokalnymi formami przyrody sprawuje Wójt Gminy Hajnówka.

Stosownie do przepisów art. 44 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody (obowiązującym do 31 lipca 2009 r.) ustanowienie m. in. pomnika przyrody następuje w drodze rozporządzenia wojewody albo uchwały rady gminy, jeżeli wojewoda nie ustanowił tych form ochrony przyrody. Gmina nie posiada informacji, czy Wojewoda Podlaski przesłał ministrowi właściwemu do spraw środowiska kopie aktów o utworzeniu 171 lokalnych form ochrony przyrody, stosownie do zapisów art. 113 ust. 4 ww. ustawy o ochronie przyrody (obowiązującym także do 31 lipca 2009 r.).

(dowód: akta kontroli str. 87-92, 93-147 i 148-168)

²⁴ Odpowiednio: Rezerwat Krajobrazowy „Władysława Szafera” i Rezerwat „Szczekotowo”.

²⁵ Rejestry znajdują się na stronie internetowej bjp. Białystok.rdos.gov.pl/rejestr-form-ochrony-przyrody.

²⁶ Dz. Urz. Woj. Białostockiego Nr 16 poz. 64.

²⁷ Odpowiednio Dz. Urz. Woj. Białostockiego nr 12 poz. 70 oraz Nr 38 poz. 138.

²⁸ Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 33 poz. 522.

²⁹ Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 228 poz. 2333.

1.6. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie specjalnej ochrony ptaków³⁰ oraz uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszcza Białowieska³¹, wszystkie pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne, znajdujące się na terenie gminy Hajnówka, położone są jednocześnie na obszarze Natura 2000 i obszarze krajobrazu chronionego – jakim jest Puszcza Białowieska. Przy czym, spośród 520 pomników przyrody i 62 użytków ekologicznych, według stanu na dzień 30 czerwca 2017 r., kolejno 258 i 27 tych form zlokalizowanych jest równocześnie w 13 rezerwatach przyrody o łącznej powierzchni 5.728,58 ha, położonych na terenie Puszczy Białowieskiej.

(dowód: akta kontroli str. 177-178)

Każdy obiekt ww. form ochrony przyrody posiada założony arkusz ewidencyjny, w którym zamieszczono m.in. w przypadku użytków ekologicznych: numer ewidencyjny, mapę obiektu w skali 1:10.000 oraz jego szczegółowy opis i sposób ochrony (np. częściowe wykaszanie, ograniczenie odpływu wody lub zapis o treści „nie wymaga zabiegów z zakresu ochrony aktywnej”). Natomiast w przypadku pomników przyrody, dodatkowo zamieszczono kolorowe zdjęcie chronionego obiektu i informację o jego stanie, bez wykazania sposobów ochrony. Szczegółowe zasady ochrony omawianych form przyrody ujęte zostały w odpowiednich rozporządzeniach Wojewody Białostockiego oraz Wojewody Podlaskiego i dotyczyły w przypadku:

- użytków ekologicznych zakazu: pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin, gromadzenia jakichkolwiek odpadów, zmiany stosunków wodnych, wydobywania torfu, niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania, palenia ognisk i zbioru dziko rosnących roślin objętych ochroną (w rozporządzeniu nie odniesiono się do ewentualnego obowiązku okresowego wykaszania traw tych użytków),
- pomników przyrody zakazu: niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu, umieszczania tablic reklamowych, wzniesienia ognia w ich pobliżu i zanieczyszczania terenu. Ponadto wprowadzono obowiązek utworzenia strefy ochronnej wokół każdego pomnika przyrody o promieniu 20 m.

(dowód: akta kontroli str. 169-176)

1.7. W Gminnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2020, uchwalonej przez Radę Gminy 23 lutego 2016 r. oraz w Gminnym Programie Ochrony Środowiska z 2004 roku, przy omawianiu zagadnień dotyczących utrzymania i dbałości o lokalne formy ochrony przyrody ograniczono się do wyszczególnienia w tych dokumentach, powierzchni użytków ekologicznych (519,26 ha) i liczby (361) pomników przyrody (drzewa i grupy drzew), bez uwzględnienia zasad i sposobów ochrony tych obiektów oraz podmiotów i osób odpowiedzialnych za realizację tego zadania. Przytoczone powyżej dane były niezgodne ze stanem faktycznym. Ponadto z realizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska nie sporządzano raportów, o których mowa w art. 18 ust. 2 POŚ. Zagadnienia te szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

(dowód: akta kontroli str. 187-198)

1.8. Jak wykazano w pkt. 1.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w Studium z grudnia 1999 roku (obowiązującym do 9 kwietnia 2017 r.) nie uwzględniono zadań dotyczących lokalnych form ochrony przyrody oraz nie wykazano wszystkich istniejących na terenie gminy pomników przyrody. Ujęto natomiast 60 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 519,26 ha z jednoczesnym określeniem ich położenia, powierzchni jednostkowej i właściciela gruntu (Skarb Państwa – Nadleśnictwo Hajnówka). W dokumencie tym pominięto dwa użytki ekologiczne utworzone w 1997 roku w obrębie geodezyjnym Lipiny i Wierzchowskie o powierzchni odpowiednio 0,36 ha i 5,48 ha. W nowym Studium, przyjętym uchwałą Rady Gminy z 10 kwietnia 2017 r. – zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 3 i 9 oraz ust. 2 pkt 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – ujęto wszystkie pomniki przyrody (520) i wszystkie użytki ekologiczne (62) o łącznej powierzchni 524,90 ha, wraz z podaniem ich lokalizacji, daty utworzenia, aktu ustanawiającego te formy i zasady ich ochrony. Polegały one na: 1) zapewnieniu właściwego funkcjonowania i ciągłości układów

³⁰ Dz. U. Nr 25 poz. 133, ze zm.

³¹ Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2016 r. poz. 1504.

ekologicznych, 2) zakazie likwidacji istniejących form ochrony przyrody, 3) zachowaniu dotychczasowego użytkowania tych form wraz z przeciwdziałaniem ich degradacji, poprzez zakaz: zanieczyszczania różnego rodzaju odpadami, zmiany stosunków wodnych i niszczenia roślinności oraz 4) obowiązku wprowadzenia do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nowotworzonych lokalnych form ochrony przyrody. Przed uchwaleniem Studium uzyskano³² – na wniosek Wójta Gminy z 5 stycznia 2017 r. – pozytywną opinię RDOŚ projektu tego dokumentu w części dotyczącej ochrony przyrody. Na potrzeby omawianego Studium nie sporządzano opracowania ekofizjograficznego, o czym szerzej napisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”. (dowód: akta kontroli str. 36-68, 199-203 i 214-217)

1.9. Gmina posiada siedem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego opracowanych w latach 1996-2017³³, obejmujących 120,4 ha (0,4% powierzchni gminy, wynoszącej 29.293 ha). Żaden z tych planów nie obejmuje terenów na których usytuowane są pomniki przyrody i użytki ekologiczne. W trzech ostatnich planach, z lat 2004-2017 zawarto zapisy dotyczące obowiązujących na tych terenach zasad ochrony środowiska, stosownie do zapisów art. 15 ust. 2 pkt 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Polegały one głównie na zakazie: odprowadzania ścieków nieoczyszczonych, składowania odpadów, zanieczyszczania powietrza oraz niszczenia lokalnej flory i fauny. W pozostałych czterech planach, z lat 1996-2001, pominięto to zagadnienie. (dowód: akta kontroli str. 204-213)

Wójt Gminy wyjaśniła, że „objęcie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego niewielkiego obszaru Gminy, z pominięciem m.in. obszarów na których są zlokalizowane wszystkie lokalne formy ochrony przyrody, wynikała z faktu ograniczonych możliwości finansowych gminy oraz z tego, że jej duża część znajduje się na terenie Puszczy Białowieskiej, która jest chroniona odrębnymi przepisami. Ponadto wyjaśniam, że brak zapisów dotyczących ochrony środowiska w czterech planach z lat 1996-2001 wynikał z braku takich potrzeb”. (dowód: akta kontroli str. 243)

Artykuł 10 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym³⁴, stanowił m. in., że w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się w zależności od potrzeb szczególne warunki zagospodarowania terenu, wynikające z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

1) Zamieszczeniu w Gminnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2020 (opracowanej w grudniu 2015 roku), Studium z 1999 r. oraz w Gminnym Programie Ochrony Środowiska z 2004 roku (dotychczas nieaktualizowanym) niezgodnych ze stanem faktycznym danych o lokalnych formach ochrony przyrody. Zapisano w nich bowiem, że na terenie Gminy są użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 519,26 ha³⁵ i 361 pomników przyrody. Tymczasem, według stanu na koniec 2015 roku, udokumentowanym w gminnym rejestrze tych form, były 62 użytki ekologiczne o powierzchni 524,90 ha i 525 pomników przyrody. Ponadto nie dokonano aktualizacji ww. Studium z 1999 r. w części dotyczącej zawarcia w nim wymogów i zasad ochrony przyrody, w tym lokalnych form ochrony przyrody, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 i 9 oraz ust. 2 pkt 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

(dowód: akta kontroli str. 187-198)

Kierownik Referatu wyjaśnił, że „przy odbiorze ww. dokumentów, opracowanych przez zewnętrzne podmioty, nie zauważyliśmy tych błędów. Stąd też nie dokonaliśmy aktualizacji Studium z 1999 roku. Jednocześnie nadmieniam, że do końca września dokonamy aktualizacji zarówno strategii rozwoju jak i programu ochrony środowiska”.

(dowód: akta kontroli str. 67-68)

³² 30 stycznia 2017 r.

³³ Zatwierdzonych uchwałami Rady Gminy odpowiednio z dnia: 31.10.1996 r., 22.07.1999 r., 2.08.2000 r., 27.12.2001 r., 23.09.2004 r., 12.08.2009 r. i 23.06.2017 r.

³⁴ Dz. U. z 1999 r. poz. 139, ze zm. Ustawa obowiązująca do 9 lipca 2003 roku.

³⁵ Bez podania ich liczby, z wyjątkiem Studium, w którym ujęło 60 użytków ekologicznych.

- 2) Niesporządzeniu w latach 2015-2017 (I półrocze) okresowych raportów z wykonania zadań zawartych w Gminnym Programie Ochrony Środowiska, które zgodnie z przepisem art. 18 ust. 2 POŚ należy sporządzać co dwa lata.

Kierownik Referatu wyjaśnił odpowiednio, że „dotychczas nie sporządzałem, wymaganych co dwa lata, projektów raportów z realizacji gminnego programu ochrony środowiska, ponieważ przeoczyłem ten obowiązek i tym samym nie przedkładałem ich do akceptacji organowi wykonawczemu, a następnie Radzie Gminy”.

(dowód: akta kontroli str. 67-68)

- 3) Niesporządzeniu opracowań ekofizjograficznych na potrzeby Studium z 2017 roku zawierających m. in. charakterystykę poszczególnych elementów przyrodniczych i ich wzajemnych powiązań, co było sprzeczne z art. 72 ust. 4 i 5 POŚ.

Kierownik Referatu wyjaśnił, że „przy opracowaniu Studium nie sporządzaliśmy opracowań ekofizjograficznych ponieważ uważaliśmy, że po uzyskaniu pozytywnej opinii dyrektora RDOŚ na początku 2017 roku, dotyczącej zapisów w projekcie Studium w zakresie ochrony przyrody, dokument ten jest prawidłowo sporządzony i tym samym zbędne są dodatkowe opracowania”.

(dowód: akta kontroli str. 67-68)

Ocena cząstkowa

W Gminie zapewniono organizacyjne warunki dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody. W obowiązującym regulaminie organizacyjnym Urzędu wyszczególniono komórkę organizacyjną zajmującą się m.in. zadaniami dotyczącymi ochrony przyrody oraz wyznaczono pracownika do prowadzenia spraw związanych z ochroną lokalnych form ochrony przyrody. Rzetelnie również sporządzano sprawozdania statystyczne w części odnoszącej się do lokalnych form ochrony przyrody i właściwe prowadzono ich rejestr. W Gminnym Programie Ochrony Środowiska i Gminnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2020 nie ujęto jednak zadań odnoszących się do zakresu i sposobów ochrony tych form oraz zawarto niezgodne ze stanem faktycznym dane dotyczące pomników przyrody i użytków ekologicznych. Nie opracowano także standardów działań zachowania lokalnych form ochrony przyrody, określających m.in. procedury wizytacji tych form, ich zakresu i częstotliwości oraz zasad postępowania w przypadku stwierdzenia pogorszenia stanu obiektu. W rezultacie nie posiadano rzetelnych informacji w tym zakresie, umożliwiających właściwe planowanie zadań ochronnych i środków finansowych na ten cel.

2. Legalność i skuteczność podejmowanych działań

Opis stanu faktycznego

2.1. Jak wykazano w pkt. 1.5 niniejszego wystąpienia pokontrolnego, na podstawie dwóch uchwał Rady Gminy z 30 sierpnia i 14 października 2016 r. – spełniających wymogi art. 44 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody – zniesiono pięć pomników przyrody (świerków pospolitych), z uwagi na ich bardzo zły stan (drzewa martwe z suchymi konarami, w tym jedno nadłamane) i stwarzanie zagrożenia dla ludzi, w związku z ich lokalizacją przy szlakach komunikacyjnych. Uchwały podjęto, na wniosek nadleśniczego Nadleśnictwa Hajnówka i po pozytywnym zaopiniowaniu przez RDOŚ, zgodnie z przepisami art. 43 ust. 3b i art. 44 ust. 3a ww. ustawy. Urząd nie przekazywał Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) oraz RDOŚ kopii podjętych uchwał o zniesieniu pięciu pomników przyrody. W dniu 1 marca 2017 r. GDOŚ zwróciła się do Urzędu o nadesłanie kopii ww. uchwał Rady Gminy znoszących pięć pomników przyrody wraz z uzasadnieniem – co uczyniono 13 marca 2017 roku. Innych działań z tymi instytucjami, w omawianym zakresie, nie podejmowano. (dowód: akta kontroli str. 77-85, 218-237 i 244-245)

Kierownik Referatu wyjaśnił, że „nie przestano GDOŚ i RDOŚ uchwał Rady Gminy z 30 sierpnia i 14 października 2016 r., ponieważ nie było takiego obowiązku. Ponadto uważaliśmy, że brak odpowiedzi RDOŚ na przedłożone projekty tych uchwał kończy tę sprawę”.

(dowód: akta kontroli str. 67-68)

2.2. W badanym okresie Urząd nie wpisywał do Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (formularza zamieszczonego na stronie GDOŚ) danych dotyczących ustanowienia form ochrony przyrody, gdyż formy takie nie zostały przez Gminę utworzone.

(dowód: akta kontroli str. 93-168)

2.3. W latach 2015-2017 (I półrocze) Rada Gminy nie podejmowała uchwał w sprawie zmiany listy obowiązujących zakazów lub granic form ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str. 305)

2.4. W latach 2015-2017 (I połowa) Urząd nie planował i nie podejmował żadnych działań na rzecz ochrony pomników przyrody i użytków ekologicznych, w tym przeprowadzania przeglądów i kontroli stanu tych form. Nie zawierano także umów lub porozumień z innymi podmiotami w zakresie wykonywania nadzoru i ochrony nad tymi obiektami.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo Hajnówka 17 listopada 2015 r. przedłożyło Urzędowi zestawienie wyników kontroli stanu 77 pomników przyrody (pojedynczych drzew) będących w złym stanie, z którego wynika, że: 38 drzew jest w stanie postępującego rozkładu, 12 – zakwalifikowanych jako posusz, 10 – złamanych lub wyrwanych, a pozostałe mocno uszkodzone przez uderzenie pioruna lub martwe. Urząd dotychczas nie podjął żadnych działań w celu ewentualnego zniesienia (likwidacji) pomników przyrody, będących w złym stanie lub podjęcia innych czynności ochronnych i zabezpieczających.

Ponadto w trakcie trwania kontroli, tj. 11 sierpnia 2017 r., Nadleśnictwo Hajnówka przedłożyło zestawienie wyników kontroli stanu 61 martwych pomników przyrody (przeprowadzonej w 2016 roku), z którego wynika, że: 56 drzew zostało zakwalifikowanych jako posusz, w tym 21 wyrwanych z postępującym rozkładem pnia, a pozostałe pięć są wywrótami z zaawansowanym rozkładem. Jednocześnie zawarto także wniosek o rozpatrzenie możliwości uchylenia ochrony prawnej i zniesienia z rejestru pomników przyrody wszystkich 61 drzew z uwagi na utratę walorów przyrodniczych tych form. Innych dokumentów z tego zakresu nie przedkładano. (dowód: akta kontroli str. 74-76 i 240-242)

2.5. Przeprowadzone oględziny 26 (z 520) pomników przyrody³⁶ oraz sześciu (z 62) użytków ekologicznych, będących śródleśnymi podmokłymi łąkami, o łącznej powierzchni 170,32 ha wykazały między innymi, że:

- żaden z użytków ekologicznych, nie był oznakowany tablicami informacyjnymi i tablicami informującymi o zakazach wymaganych w stosunku do tych obszarów, o których mowa art. 115 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody oraz w § 2 ust. 3 i § 3 rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie wzorów tablic, o czym szerzej napisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”,
- trzy użytki były wykoszone, w całości lub w części, zgodnie z warunkami określonymi w arkuszach ewidencyjnych tych form, opisanych w pkt. 1.6. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. Pozostałe trzy użytki nie wymagały takich zabiegów, z uwagi na rosnące tam liczne drzewa i krzewy,
- dwanaście drzew było zdrowych, dwa (dęby) uderzone przez piorun były częściowo zamierające z rozległymi ubytkami kory, dziesięć drzew było martwych z suchymi konarami, w tym sześć suchych świerków po gradacji komika drukarza oraz jedno drzewo (sosna) leżało na gruncie z postępującą zgnilizną zewnętrzną, bez kory i odlamanym wierzchołkiem o długości około 7 m,
- na wszystkich drzewach (25) były przymocowane tabliczki „Pomnik przyrody prawem chroniony”, w tym 19 w kolorze zielonym i sześć w kolorze czerwonym. Ponadto pod każdą tabliczką była umieszczona aluminiowa, okrągła tabliczka z numerem pomnika przyrody,
- glaz narzutowy (o obwodzie 12,5 m i wysokości do 3 m) był prawidłowo oznakowany i w dobrym stanie. (dowód: akta kontroli str. 246-280)

2.6. W okresie objętym kontrolą, pracownicy Urzędu nie stwierdzili naruszenia obowiązujących zakazów dotyczących pomników przyrody i użytków ekologicznych, a do Urzędu nie wpływały informacje (pisma) o ich naruszeniu.

(dowód: akta kontroli str. 69-73)

2.7. W okresie objętym kontrolą zniesiono – na podstawie uchwał Rady Gminy – pięć pomników przyrody, które po ścięciu pozostawiono na gruncie, co opisano w pkt. 1.5. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. (dowód: akta kontroli str. 77-86 i 218-237)

³⁶ 12 sosen, pięć dębów, osiem świerków i jeden glaz narzutowy.

2.8. W latach 2015-2017 (I półrocze) Urząd, w ramach działań ukierunkowanych na popularyzację ochrony przyrody, wybudował w 2016 roku w miejscowości Puciska dwie, usytuowane obok siebie – altany o powierzchni 25 m² każda – wraz z dwiema tablicami informacyjno-edukacyjnymi na temat ochrony drzew, krzewów i ptaków w otulinie Puszczy Białowieskiej³⁷. Altany służą głównie jako miejsca odpoczynku i edukacji ekologicznej dla turystów i lokalnej społeczności, w tym uczniów miejscowych szkół. Ponadto, Wójt Gminy wyjaśniła, że, działania w tym zakresie – w imieniu Gminy – były podejmowane także przez Zespół Szkół w Dubinach. Z informacji uzyskanej od dyrektora tego Zespołu wynika, że w okresie objętym kontrolą zorganizowano łącznie 29 imprez mających na celu propagowanie różnorodnej tematyki związanej z ochroną lokalnej przyrody, w których wzięło udział ogółem 250 uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum.

(dowód: akta kontroli str. 243 i 281-304)

2.9. W latach 2015-2017 (I półrocze) mieszkańcy gminy, organizacje społeczne lub inne podmioty nie kierowały do Urzędu skarg i wniosków dotyczących utworzenia nowych lokalnych form ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str. 69-73)

2.10. W okresie objętym kontrolą, nie odnotowano konfliktów pomiędzy Urzędem a GDOŚ i RDOŚ w sprawach dotyczących pomników przyrody i użytków ekologicznych. Zakres współpracy z tymi instytucjami opisano w pkt. 1.8 i 2.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli str. 218-229 i 244-245)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

1) Niepodejmowaniu przez Wójta, jako organu ochrony przyrody w rozumieniu art. 91 pkt 4 ustawy o ochronie przyrody, żadnych działań w celu ustalenia stanu istniejących lokalnych form ochrony przyrody oraz prawidłowego ich zabezpieczenia i oznakowania. W rezultacie, nie posiadano aktualnych danych o stanie tych obiektów, umożliwiających ustalenie ewentualnego stopnia utraty wartości przyrodniczych i krajobrazowych poszczególnych form oraz właściwych zasad ich ochrony, względnie podjęcia uchwały Rady Gminy znoszącej daną formę ochrony przyrody. Nie podjęto również jakichkolwiek działań po otrzymaniu z Nadleśnictwa Hajnówka w listopadzie 2015 roku informacji o złym stanie 77 pomników przyrody.

(dowód: akta kontroli str. 67-68)

Kierownik Referatu wyjaśnił, że „dotychczas nie planowano i nie dokonywano kontroli lokalnych form ochrony przyrody i nie zawierano umów lub porozumień z innymi podmiotami, ponieważ błędnie uważaliśmy, że zagadnieniami nadzorczymi nad tymi formami zajmowało się - w ramach swoich obowiązków - Nadleśnictwo Hajnówka, które przedkładało Urzędowi zestawienia z kontroli stanu pomników przyrody. Stąd też nie podejmowaliśmy żadnej współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody oraz nie nadzorowaliśmy realizowanych przez ten organ działań w omawianym zakresie, a także nie występowaliśmy do innych podmiotów o wykonanie działań na rzecz pomników przyrody i użytków ekologicznych. Jednocześnie nadmieniam, że, podlegli mi pracownicy będą – poczynając od września 2017 roku – przeprowadzać kontrole stanu lokalnych form ochrony przyrody w ramach sprawowanego nadzoru nad tymi formami przez Wójta Gminy Hajnówka. Niepodjęcie natomiast żadnych działań po otrzymaniu z Nadleśnictwa Hajnówka w 2015 roku informacji o złym stanie 77 pomników przyrody wynikało z ograniczeń kadrowych i dużego zakresu ważnych i terminowych innych zadań do realizacji oraz naszego błędnego przekonania, że zagadnieniem tym zajmują się służby leśne. Jednocześnie nadmieniam, że w najbliższym czasie Urząd podejmie sformalizowaną współpracę z Nadleśnictwem Hajnówka w zakresie ochrony pomników przyrody i użytków ekologicznych znajdujących się na terenie Gminy.”

(dowód: akta kontroli str. 67-68)

2) Nieoznakowaniu sześciu użytków ekologicznych tabliczkami informującymi o formie ochrony przyrody i tablicami informującymi o zakazach obowiązujących na tych obszarach, co naruszało art. 115 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody oraz § 2 ust. 3 i § 3 rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie wzorów tablic. Ponadto na sześciu

³⁷ Kosztem 24.969 zł, z tego z dotacji WFOŚiGW w Białymstoku – 20.00- zł i ze środków własnych – 4.969 zł.

Ocena cząstkowa

Opis stanu
faktycznego

drzewach (z 25) poddanych oględzinom, umieszczono tabliczki informujące o formie ochrony przyrody „Pomnik przyrody prawem chroniony” w kolorze czerwonym, zamiast w kolorze zielonym, stosownie do wymogów określonych w załączniku nr 3 do ww. rozporządzenia w sprawie wzorów tablic. (dowód: akta kontroli str. 246-249)

Kierownik Referatu wyjaśnił, że: nieoznakowanie wszystkich użytków ekologicznych wymaganymi tablicami informującymi było spowodowane przeoczeniem, natomiast brak właściwego oznakowania sześciu pomników przyrody wynikało z naszego przekonania, że dotychczasowe tabliczki są zgodne z obowiązującym prawem”.

(dowód: akta kontroli str. 67-68)

NIK negatywnie ocenia legalność i skuteczność działań Gminy na rzecz ochrony lokalnych form ochrony przyrody. Nie planowano i nie przeprowadzono bowiem przeglądów i kontroli stanu pomników przyrody i użytków ekologicznych. Zaniechano także wymaganych prawem oznakowań użytków ekologicznych, a sześć (z 25) pomników przyrody poddanych oględzinom oznakowano niezgodnie z obowiązującymi przepisami. Podjęto natomiast działania mające na celu popularyzację tematyki związanej z ochroną przyrody wśród lokalnej społeczności i turystów. Także zgodnie z wymaganą procedurą zniesiono pięć pomników przyrody stwarzających zagrożenia dla ludzi, w związku z ich lokalizacją przy szlakach komunikacyjnych.

3. Legalność i gospodarność wydatkowania środków finansowych przeznaczonych na działania związane z zachowaniem lokalnych form ochrony przyrody

3.1. W latach 2015-2017 (I półrocze) z tytułu opłat³⁸ za korzystanie ze środowiska Gmina otrzymała z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku 4,2 tys. zł, 6,6 tys. zł i 3,3 tys. zł. Stanowiły one dochód budżetu Gminy, stosownie do art. 402 ust. 4 Poś. i zostały zaewidencjonowane w księgach rachunkowych Urzędu w dziale 756³⁹, rozdziale 75618⁴⁰, co szerzej opisano w dalszej sekcji niniejszego wystąpienia pokontrolnego „Ustalone nieprawidłowości”. Środki te wydatkowano w całości na wykonywanie monitoringu i badań laboratoryjnych związanych z ochroną środowiska, przeprowadzanych na nieczynnych składowiskach odpadów komunalnych w Nowosadach i Starym Berezowie. Wydatkowane kwoty stanowiły kolejno 1,6%, 2,1% i 2,3% wszystkich wydatków poniesionych na ochronę środowiska w tych latach (kolejno: 266,1 tys. zł, 309,5 tys. zł i 145,9 tys. zł).

Jak wykazano w pkt. 1.4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego w latach 2015-2017 (I półrocze) wydatkowano – z własnych środków, innych niż określone w art. 402 ust. 4 Poś – 1.230 zł na przeprowadzenie w 2015 roku jednego zabiegu pielęgnacyjno-konserwatorskiego dwóch pomników przyrody, co stanowiło 0,5% wydatków poniesionych w tym roku na ochronę środowiska (innych wydatków na lokalne formy ochrony ww. okresie nie ponoszono). Zaplanowano natomiast na lokalne formy ochrony przyrody po 3,0 tys. zł w latach 2015-2016, zaś na 2017 rok środków takich nie planowano.

(dowód: akta kontroli str. 179-186 i 306-316)

3.2. W latach 2015-2017 (I półrocze) Gmina nie pozyskiwała żadnych środków finansowych na realizację zadań dotyczących lokalnych form ochrony przyrody.

Wójt Gminy wyjaśnił, że „z uwagi na fakt, iż w ograniczonym zakresie zajmowaliśmy się lokalnymi formami ochrony przyrody, nie wystąpiła potrzeba ubiegania się o zewnętrzne środki na ten cel”.

(dowód: akta kontroli str. 243)

3.3. W latach 2015-2017 (I półrocze) Urząd nie zlecał podmiotom zewnętrznym wykonania zadań dotyczących lokalnych form ochrony przyrody. (dowód: akta kontroli str. 67-68)

³⁸ Z tytułu kar nie otrzymano żadnych środków finansowych.

³⁹ Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem.

⁴⁰ Wpływy z innych opłat stanowiących dochody jednostek samorządu terytorialnego na podstawie ustaw.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na: zaklasyfikowaniu dochodów z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska, o których mowa w art. 402 ust. 4 PoS w dziale 756, rozdziale 75618 klasyfikacji budżetowej oraz wydatków na utrzymanie lokalnych form ochrony przyrody w dziale 925 i rozdziale 92503. Tymczasem zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia w sprawie klasyfikacji budżetowej, wpływy i wydatki związane z gromadzeniem środków z opłat za korzystanie ze środowiska ujmuje się w dziale 900 i rozdziale 90019, a wydatki na utrzymanie lokalnych form ochrony przyrody w dziale 900 i rozdziale 90008.

(dowód: akta kontroli str. 306-316)

Skarbnik Gminy wyjaśniła, że „ujęcie *dochodów z tytułu opłat i za korzystanie ze środowiska w dziale 756 i rozdziale 75618 oraz wydatków na utrzymanie lokalnych form ochrony przyrody w dziale 925 i rozdziale 92503 wynikało z mojego błędnego przekonania, że taka klasyfikacja jest prawidłowa*”.

(dowód: akta kontroli str. 317)

Ocena częściowa

Gmina, mimo iż zapewniła niewielkie środki finansowe na działania związane z utrzymaniem i nadzorem nad pomnikami przyrody i użytkami ekologicznymi w latach 2015-2016 w łącznej kwocie 6.000 zł, to wykorzystwała na ten cel zaledwie 20,5% tej kwoty. Całkowicie zaś pominięto te zadania w budżecie na 2017 rok. Fakty te oraz niepodjęcie działań na rzecz ochrony tych obiektów wskazują, że potrzeby w tym zakresie nie zostały rozpoznane i tym samym ewentualna konieczność sfinansowania niezbędnych działań ochrony tych form była niemożliwa. Ponadto nieprawidłowo zaklasyfikowano dochody z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska oraz wydatki na utrzymanie lokalnych form ochrony przyrody. Nie miało to jednak wpływu na realizację omawianych zadań.

IV. Wnioski

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴¹, wnosi o podjęcie działań w celu:

1. Ustalenia stanu zdrowotnego pomników przyrody i użytków ekologicznych oraz niezbędnych potrzeb w celu poprawy stanu zabezpieczenia tych obiektów i preliminowanie w budżecie środków na wydatki z tym związane.
2. Uaktualnienia Gminnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2020 oraz Gminnego Programu Ochrony Środowiska w części dotyczącej danych o lokalnych formach ochrony przyrody.
3. Oznakowania użytków ekologicznych i części pomników przyrody, zgodnie z odpowiednio § 2 ust. 3 i § 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzorów tablic oraz art. 115 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody i załącznikiem nr 3 do ww. rozporządzenia.
4. Sporządzania okresowych raportów z wykonania zadań zawartych w gminnym programie ochrony środowiska, stosownie do postanowień art. 18 ust. 2 POŚ.
5. Klasyfikowania w księgach rachunkowych dochodów z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska oraz wydatków na utrzymanie lokalnych form ochrony przyrody zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzeniem w sprawie klasyfikacji budżetowej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

⁴¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 524. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 21 września 2017 r.

Kontroler
Janusz Zawirski
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Agata Ciupa

.....
podpis